

Kırım'ın İlhakı Bağlamında Rusya-Batı Arasındaki Bilgi Savaşı ve Kamuoyu Oluşturma Faaliyetleri

The Information War And Public Opinion-Shaping Campaigns Between Russia And The West In The Context Of The Annexation Of Crimea

ÖZET

Bu çalışma, Rusya ile Batı arasındaki bilgi savaşını Kırım'ın ilhakı çerçevesinde incelemektedir. Çalışmada ilk olarak, Kırım'ı ilhak etmesi sebebiyle Rusya üzerinde baskı oluşturmak ve Rusya'yı bu adımdan geri döndürmek amacıyla Batılı aktörlerin kamuoyu oluşturma faaliyetleri incelenmiştir. Daha sonra, Rusya'nın kendi aleyhine oluşan kamuoyunun olumsuz etkilerini gidermek ve kendi lehine kamuoyu oluşturmak amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetler ele alınmıştır. Bütün bu veriler ortaya konulduktan sonra; Batılı aktörlerin Rusya aleyhine küresel bir kamuoyu oluşmasını sağladığı, Rusya'nın faaliyetlerinin ise küreselden ziyade bölgesel çapta kaldığı anlaşılmış, fakat küresel kamuoyunun Rusya'nın Kırım'ı ilhak sürecine ve sonrasındaki faaliyetlerine keskin bir etki sağlayamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Ukrayna, Kırım, Kamuoyu, Bilgi Savaşı.

ABSTRACT

This study examines the information war between Russia and the West within the framework of the Annexation of Crimea. The study first examines the public opinion-building activities of Western actors aimed at creating pressure on Russia due to its annexation of Crimea and deterring Russia from this step. Subsequently, the activities carried out by Russia to offset the negative effects of the public opinion formed against it and to create public opinion in its favor are examined. After presenting all these data, it is understood that Western actors succeeded in creating a global public opinion against Russia, whereas Russia's activities remained regional rather than global; however, it is concluded that global public opinion failed to exert a sharp impact on Russia's process of annexing Crimea and its subsequent activities.

Keywords: Russia, Ukraine, Crimea, Public Opinion, Information War.

GİRİŞ

21. yüzyılla birlikte küreselleşmenin hız kazanmasıyla devletlerin birbirini etkileme araçları da çeşitlilik kazanmaya başlamıştır. Bu yüzyılda demokrasi ile yönetilen devletlerin sayısının artması ve yerel, bölgesel, küresel kamuoyunun bu devletler üzerinde etkisinin artması ile devletlerin birbirini etkileme araçlarının başında kamuoyu oluşturma faaliyetleri gelmeye başlamıştır. Bu faaliyetler hedef ülke üzerinde gerek iç politikasını etkilemek gerekse dış politikasını etkilemek amacıyla kullanılmaktadır.

SSCB'nin dağılmasının ardından Sovyet sonrası coğrafyada büyük bir güç boşluğu oluşmuş ve birçok aktör tarafından bu boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. SSCB'nin mirasçısı olarak dünya siyasetine giren Rusya dışında özellikle AB ve NATO bu güç boşluğunu doldurmak için yoğun faaliyetlere girişmiştir. Bu faaliyetlerin en yoğun olduğu ülke ise Ukrayna olmuş ve bu sebeple Rusya'nın yakın çevre politikası ile Batı'nın genişleme politikası Ukrayna üzerinde bir çıkar çatışmasına dönüşmüştür. Bu çıkar çatışmalarından dolayı Ukrayna sürekli olarak Batı ile Rusya arasında gelgitler yaşayarak sürüncemeli bir siyaset izlemek zorunda kalmıştır. Ancak Ukrayna, 2013 yılında başlayan Maidan Olayları ile birlikte artık keskin bir şekilde tercihini Batı lehine yapmış ve Rusya ile ilişkilerini tamamen koparmıştır. Ukrayna'nın bu tercihten dolayı Rusya büyük bir tehdit algılayarak saldırgan tavırlar sergilemeye başlamıştır. Önce Ukrayna'nın doğusunda Donbas bölgesinde ayrılıkçılar üzerinden başlayan Rusya-Ukrayna krizi 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesiyle sonuçlanmıştır. Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesinin ardından Batılı devlet ve örgütler tarafından Rusya'ya yoğun baskılar ve kamuoyu faaliyetleri uygulanmaya başlanmıştır. Bu faaliyetler Ukrayna'ya Rusya karşısında önemli destekler sağlamış olsa da Kırım'ı geri almasını sağlayamamıştır.

Kırım Yarımadası, tarih boyunca değişen teknolojik ve siyasi şartlara rağmen jeopolitik ve jeostratejik önemini koruyan şahsına münhasır bir bölgedir. Halford Mackinder'in "Kara Hakimiyet Teorisi", Alfred Thayer Mahan'ın "Deniz Hakimiyet Teorisi" ve Zbigniew Brzezinski'nin "Büyük Satranç Tahtası" teorisi gibi jeopolitik teorilerde Kırım, Avrasya eksenli güç mücadelelerinin merkezinde bir güç projeksiyonu işleviyle konumlandırılmaktadır.

Murat Kağan Toprak¹

How to Cite This Article

Toprak, M. K. (2026). Kırım'ın İlhakı Bağlamında Rusya-Batı Arasındaki Bilgi Savaşı ve Kamuoyu Oluşturma Faaliyetleri. *International Social Sciences Studies Journal*, (e-ISSN:2587-1587) 12(8), 1323-1332. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.22284312>

Arrival: 31 July 2026

Published: 31 August 2026

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr, Uluslararası İlişkiler, Türkiye. ORCID: 0000-0002-9346-2022

Kırım'ın sahip olduğu bu jeopolitik önem, Rusya'nın 2014 yılındaki müdahalesini ve yakın çevre doktrini kapsamında bölgeyi hayati bir kırmızıçizgi olarak tanımlamasını açıklayan temel nedendir.

Bu çalışmada bilimsel araştırma yöntemlerinden “örnek olay” yöntemi kullanılmıştır. Örnek olay yöntemi araştırma konusu, olay veya olguyu birçok veri kaynağı kullanarak kendi bağlamında değerlendiren yaklaşımdır. Çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılacaktır. Bu doğrultuda Batılı aktörlerin* Rusya aleyhine oluşturmaya çalıştığı kamuoyu faaliyetleri, Rusya'nın kendi lehine oluşturmaya çalıştığı kamuoyu faaliyetleri incelenerek bu veriler ışığında küresel kamuoyunun Rusya'nın Kırım'ı ilhakına ne derecede etki sağlayıp sağlamadığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmada büyük oranda birincil kaynak kullanılarak bu kaynaklar ışığında bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu durum, çalışmanın literatür eksikliğini ortaya koyuyor olsa da çalışmaya özgün değer katmak amacıyla tercih edilmiştir. Çalışmada cevaplanması hedeflenen temel sorular: “Batılı devlet ve örgütler Rusya karşısında ne derecede kamuoyu faaliyetlerine girişmişlerdir? Rusya kendi lehine kamuoyu faaliyetlerine ne derecede ehemmiyet göstermiştir? Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi sürecinde ve sonrasında küresel kamuoyunun etki gücü ne kadardır? Batı kamuoyu sayesinde Ukrayna'nın kendi toprak bütünlüğünü sağlaması mümkün müdür?” olacaktır.

KIRIM'IN İLHAKI'NIN ARDINDAN RUSYA ALEYHİNE OLUŞTURULMAYA ÇALIŞILAN KAMUOYU FAALİYETLERİ

2004 yılındaki Turuncu Devrim ve 2013 Maidan Olayları sonrası Ukrayna'nın Batı ile entegrasyon arayışını hızlandırması, Rusya tarafından hayati bir güvenlik tehdidi olarak algılanmış ve Rusya-Batı ilişkilerinde tırmanan güvenlik ikilemini derinleştirmiştir. Dönemin Ukrayna Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç'in 2013 yılının kasım ayında AB Ortaklık Antlaşması'nı askıya almasıyla başlayan iç kriz; Kırım'daki etnik Rus hareketliliği, “küçük yeşil adamlar” unsurlarının stratejik müdahalesi ve Sergey Aksenov liderliğindeki ayrılıkçı adımlarla süratle uluslararası bir güç mücadelesine dönüşmüştür. Uluslararası aktörlerin yasa dışı olarak nitelendirdiği 16 Mart 2014 referandumu neticesinde Kırım de facto olarak Rusya'ya bağlanmış, böylece 1994 yılında imzalanan Budapeşte Memorandumu geçersiz kılınarak Ukrayna'nın egemenliği ve toprak bütünlüğü fiilen ihlal edilmiş ve kriz yeni bir safhaya taşınmıştır.

Günümüz itibarıyla hala devam etmekte olan Rusya-Ukrayna arasındaki ihtilafın en temel sebebi, Ukrayna'nın Batı ile yaklaşmasıdır. Bu sebepten dolayı da doğal olarak 2014'teki Kırım'ın ilhakı olayının ardından Batılı aktörler, Rusya'nın bu hareketinden vazgeçip geri adım atması için küresel çapta bir kamuoyu oluşturma çabası içerisine girişmişlerdir. Bu kamuoyu oluşturma çabaları birçok yönde gerçekleşirken, en dikkat çeken nokta ise birçok ülke ve örgütün haber sitelerinin ana sayfalarında Ukrayna'ya özel bir kısmın açılmış olmasıdır. Bu kısımlarda, Ukrayna ile gerçekleşen dostane ilişkiler ve destekler gibi haberlere yer verilirken aynı zamanda da Rusya'ya yönelik uygulanan yaptırımlar ve kısıtlamalara da yer verilmektedir. Bu haberlerin düzenli bir başlık altında toplanması hem ülkelerin kendi vatandaşları üzerinde bir kamuoyu oluşturmaya hem de ülke ve örgütlerin farklı ülke ve örgütlere yönelik kamuoyu oluşturmaya olanak tanımaktadır.

Rusya, Kırım'da henüz referandum düzenlemeden önce, dünyanın önde gelen ülke ve örgütleri düzenlenecek bu referandumun geçersiz sayılacağını kararlilikla vurgulayarak, Putin'in revizyonist tavır sergilemesini en üst makamlardan eleştirerek reddetmişlerdir.² Bu sayede, Kırım özelinde bir dünya kamuoyu oluşturarak, henüz ilhak gerçekleşmeden önce durumun önüne geçmeye çalışmışlardır. Hatta G7 içerisinde yer alan ABD, Fransa, İtalya, Japonya, Almanya, Kanada ve Birleşik Krallık, referandumdan önce bir basın açıklaması yapmış ve bu açıklamada referandum için yeterli hazırlığın yapılmadığı ve bölgede var olan Rus birliklerinin ürkütücü rolünden dolayı seçimlerin kusurlu olacağını açıklamışlardır.³ Bu açıklama ile G7 ülkeleri, hem referandumu neden tanımayacaklarını açıklamış hem de bu referandum sürecinde Rusya'nın kusurlu davranışta bulunduğuna dair dünya kamuoyuna yönelik bir yönlendirme yapılmıştır.

Dönemin Almanya Dışişleri Bakanı Frank Walter Steinmeier, henüz referandum gerçekleşmeden önce Baltık ülkelerine ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyarette Steinmeier, Kırım'da olası bir Rus ilhakının ardından Rusya'nın yayılmacılığının devam etmeyeceğini ve Almanya ile AB'nin Baltık ülkelerinin daima yanında olacağı konusunda

* Bu çalışmada küresel kamuoyundan kasıt Batılı devlet ve örgütlerin oluşturduğu kamuoyudur. Çünkü Rusya-Ukrayna ihtilafında dünya büyük oranda iki kutba ayrılarak (Batı-Rusya) o doğrultuda faaliyet göstermektedir. Ayrıca çalışmada özellikle seçilen Batılı bir devlet veya örgüt bulunmamakta, erişilebilen verilere göre çalışma şekillenmektedir.

²Euractiv. (2014, 10 Mart). *Russia tightens grip on Crimea despite Western warnings*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/russia-tightens-grip-on-crimea-despite-western-warnings/>.

³ L'Obs. (2014, 12 Mart). *L'Occident met en garde Poutine contre une annexion de la Crimée*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.nouvelobs.com/topnews/20140312.AFP2082/l-occident-met-en-garde-poutine-contre-une-annexion-de-la-crimée.html>.

güvence vermiştir.⁴ Bu açıklamalar, üç Baltık ülkesi olan Estonya, Letonya ve Litvanya'ya yönelik olarak yapılmış olsa da açıklamada vurgulanan; Rus yayılmacılığı ile Rusya'dan tehdit algılayan tüm ülkelerin Rusya'nın karşısında yer almasının gerektiğinin üstü kapalı bir şekilde ortaya konulmasıdır. Kırım'daki referandumdan bir gün önce Rusya'nın bu politikasına yönelik tepki olarak Rus halkı Moskova'da protesto yürüyüşü gerçekleştirmiştir. Bu gelişme Rus medyasında katılımcısı düşük basit bir protesto girişimi olarak nitelendirilmiştir.⁵ Fransa medyasında ise protestolara her yaştan 50.000 kişinin katıldığı, “*Putinsiz Rusya*”, “*Ukrayna'dan elinizi çekin*” gibi pankartların bulunduğu dev bir organizasyon olarak sunulmuştur. Ayrıca göstericiler arasındaki kişilerle kısa röportajlar yapılarak Putin aleyhine birçok röportaj ortaya konulmuştur.⁶ Rusya aleyhine oluşturulacak olan kamuoyunda, Rusya'dan gelen bu bilgiler dünya kamuoyuna yönelik daha tatminkâr olmuş ve Kırım referandumuna yönelik tepkilerin sayısı artmaya başlamıştır.

Birçok tepkiye rağmen referandum gerçekleşmiş ve tepkilerin şiddeti artmıştır. Referandumun hemen ardından Fransa Dışişleri Bakanı Laurent Fabius, İngiltere'nin Londra'daki yasadışı Rus malvarlıklarını dondurmaya yönelik harekete geçmesi halinde Fransa'nın Rusya'ya iki savaş gemisini satmak için 1,2 milyar Euro değerindeki antlaşmayı iptal edebileceğini açıklamıştır.⁷ Ukrayna'daki Maidan olaylarının başlamasından bu yana zaten Rusya'ya yönelik birçok Batı yaptırımı bulunmaktaydı, fakat bu açıklamanın başka bir açıdan da önemi bulunmaktadır. Bu açıklama, Rusya'ya yaptırım uygulayan ülkelerin koordine olmasını teşvik edecek bir nitelik taşımakta ve Rusya aleyhine oluşan kamuoyuna katılmak isteyen ülkeleri cesaretlendirmektedir. Çünkü bu açıklamada verilen mesajda, düşmanımın düşmanı dostumdur açıklaması oldukça net bir şekilde verilmiştir.

Kırım'daki referandumun sonuçlanması ve de facto olarak Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesinin ardından Romanya Cumhurbaşkanı Traian Besescu, Kırım'dakine benzer durumun Moldova'nın Transdinyester bölgesinde de gerçekleşebileceğine yönelik açıklamalarda bulunmuştur.⁸ Çünkü Transdinyester de tıpkı Kırım gibi Rusça konuşan kesimin ağırlıklı bulunduğu bir bölge olmakta ve Kırım referandumu, halihazırda Moldova'dan ayrılmak isteyen Transdinyester'deki Rus etnik kökenli ayrılıkçıları cesaretlendirebilecektir. Bu açıklamayla birlikte bu düşüncelere yönelik yorumlar artmaya başlamış ve adeta herkesin bildiği ancak kimsenin açıklama cesareti göstermediği bir olgu gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Ardından Polonya Doğu Araştırmaları Merkezi Araştırmacısı Kamil Calus; Rusya'nın Kırım müdahalesiyle, istediği amaçlara ulaşmak için askeri gücünü kullanmada istekli olduğunu, bu durumun da Rusya'nın donmuş çatışma bölgelerinden birini veya tamamını tekrardan sıcak çatışma ortamına çevirebileceği anlamına geldiğini söyleyerek Rusya'nın Transdinyester'deki askeri varlığını Moldova'ya karşı kullanma olasılığını dikkate almalıyız demiştir.⁹ Bu ve bunun gibi haberler Kırım referandumundan sonra sıklıkla Batı medyasında yer bulmaya başlamıştır. Bu haberlerdeki temel amaç, Rusya'nın saldırgan tavırları etrafında dünya kamuoyunun birleşmesini sağlamak ve Rusya'yı bu tutumundan geri dönmesine ikna etmektir. Bu tarz haberlerden dolayı özellikle daha önce Rusya'dan tehdit algılamayan ancak Rusya'nın yakın çevresinde yer alan ülkeler yoğun bir şekilde etkilenecek, önceleri zayıf olan Batı yönelimlerini daha da güçlendirmişlerdir. Yani 2008 yılındaki Rusya-Gürcistan savaşı ile çevresine korku salan Rusya, 2014 yılındaki bu faaliyetiyle ve medyanın bu olayı ayrıntılı işlemesiyle bu korkuyu daha da perçinlemiştir.

Kırım'ın ilhakıyla birlikte Rusya'nın yakın çevresine salmış olduğu korku, Batı medyası tarafından vurgulanırken, aynı zamanda dünyanın farklı coğrafyalarındaki Rus varlığına da Batı medyası sıklıkla yer vererek, Rusya'nın küresel bir tehdit olduğuna dair kamuoyu oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu durum özellikle Rusya'nın, Suriye ve İran'daki varlığı vurgulanarak yapılmaya çalışılmıştır. Örneğin Kırım'ın ilhakından bir hafta sonra bu durumu vurgulamak amacıyla: “*hangi ülkeler Rusya'nın artan baskısı altına girebilir? Doğu Avrupa istikrarlı kalacak mı? Bu ilhak İran ve Suriye'deki çatışmalara nasıl yansıtacak? Vladimir Putin hala çözüm bulunacak güvenilir bir müzakere ortağı mı?*” sorularına cevap arayan bir köşe yazısı yazılmış¹⁰, ardından da buna benzer haberler sıklıkla

⁴ Tagesschau. (2014, 11 Mart). *EU hebt Zollschränken für Kiev auf*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/ausland/ukraine-konflikt122.html>.

⁵ TASS. (2014, 27 Şubat). *Russian tourists stopped booking tours to Ukraine over instability*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://tass.com/world/721267>.

⁶ L'Obs. (2014, 15 Mart). *Des dizaines de milliers de manifestants à Moscou contre l'annexion de la Crimée*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.nouvelobs.com/monde/20140315.AFP2376/des-dizaines-de-milliers-de-manifestants-a-moscou-contre-l-annexion-de-la-crimée.html>.

⁷ Politico. (2014, 18 Mart). *Crimea crisis to overshadow EU summit*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.politico.eu/article/crimea-crisis-to-overshadow-eu-summit/>.

⁸ Radio Free Europe Radio Liberty. (2013, 17 Temmuz). *Interview: Romanian president says Moldova should decide own path*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.rferl.org/a/romanian-basescu-moldova-transdniestria/25049122.html>.

⁹ Euractiv. (2014, 20 Mart). *Anxiety grows in Europe as Transnistria asks for Russian annexation*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/anxiety-grows-in-europe-as-transnistria-asks-for-russian-annexation/>.

¹⁰ Stöber, S. (2014, 22 Mart). *Ein kühl berechnetes Spiel*. Tagesschau. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/ausland/russischeaussenpolitik100.html>.

yayınlanmaya başlamıştır. Bu haberlerde Rusya'nın saldırgan tavırları vurgulanırken, aynı zamanda Rusya'nın ittifak yapması olası olan ülkeler değerlendirilerek, Rusya tehdidinin artabileceğine dair bir anlayış dünya kamuoyuna benimsetilmeye çalışılmıştır. 24 Mart 2014 tarihinde de Soçi'de haziran ayında yapılması beklenen G8 zirvesi iptal edilmiştir. G8 zirvesinin iptali Rusya'yı uluslararası alanda yalnızlaştırma adımlarının en önemlilerinden birisi olmuş ve zirvenin iptaline gerekçe olarak, Kiev'in Kırım'daki son kalan birliklerini çekmesine ve barışçıl çözüm odaklı hareket etmesine rağmen, Rusya'nın tam tersi olarak barışa yanaşmadığını ve kaba kuvvet kullanarak istediğini elde etmeye çalıştığı gösterilmiştir. Ayrıca zirvenin iptalini sağlayanlarda Barack Obama öncülüğündeki ABD müttefikleri olarak kamuoyuna duyurulmuştur.¹¹ 27 Mart 2014 tarihinde ise Barack Obama Brüksel'e bir ziyaret gerçekleştirmiş ve bu ziyarette, Rusya'nın Ukrayna üzerindeki argümanlarını reddederek Avrupa halklarını Moskova'nın tutumundan dolayı tehdit edilen idealler etrafında seferber olmaya çağırmıştır. Ayrıca Obama, bazı NATO üyesi ülkelerin askeri harcamalarındaki düşüşten endişe duyduğunu söyleyerek Avrupalıları sorumluluklarını yerine getirmeye de çağırmıştır.¹² Yani apaçık bir şekilde, Rusya aleyhine bir koalisyon kurulmuş ve Rusya'nın dünya siyasetinde yalnız kalması için ciddi bir kamuoyu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kamuoyunu farklı bir yönden güçlendirmek isteyen dönemin Almanya Şansölyesi Angela Merkel de Ukrayna'nın Rusya sınırındaki bölgelerindeki hâkimiyetin Rusya'ya geçmesiyle, Rusya'nın bu sınırları yeterince denetlemediğini ve bu sebepten dolayı da Avrupa ülkelerine büyük miktarda savaşçı ve mühimmatın kolayca geçebildiğini söyleyerek, bu durumun bölge ülkelerinin istikrarsızlaşmasına neden olacağını ifade etmiştir.¹³

Oluşturulmaya çalışılan bir diğer kamuoyu faaliyeti ise, Rusya'nın sadece yurtdışında değil kendi ülkesi içinde de baskıcı ve zalim faaliyetler yürüttüğüne yönelik olmuştur. Örneğin, Kırım'ın Rusya'ya bağlanması için Rus Duma'sında yapılan oylamada tek olumsuz oy kullanan milletvekili İlya Ponomarev olmuştur. Bu durumun ardından Rusya'da Ponomarev hakkında Skolkovo Vakfı'ndan 750 bin Euro zimmetine geçirdiğine dair soruşturma başlatılmış, ardından Ponomarev'in milletvekili dokunulmazlığı kaldırılmıştır.¹⁴ Bu sebepten dolayı Ponomarev ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır.¹⁵ Bu olay Batı medyasında yoğun bir ilgi görmüş ve Rusya'ya karşı Ponomarev desteklenmiştir. Yani Ponomarev üzerinden Rusya'nın takındığı anti demokratik tavır vurgulanarak, Rus hükümetinin hem iç hem dış politikada güvenilir bir aktör olduğu imajı ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Kırım'ın ilhakının üzerinden aylar geçmesinin ardından Rusya aleyhine oluşturulmaya çalışılan kamuoyu faaliyetleri artarak çeşitlenmiştir. Kasım 2014 tarihinde Euronews çalışanları Kırım'ın ilhakının ardından bölgeden göç etmek zorunda kalan ailelerin okul çağındaki olan çocuklarının durumlarını incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmada yer alan Kırım Tatarı olan bir denek ile yapılan röportajda Euronews çalışanları, denek'in Rusya'nın ilhakın ardından okullarda başörtüsünü yasaklamasıyla Ukrayna'nın Lviv kentine göç etmek zorunda kaldığı ve Kırım'dayken Rusça dilinde eğitim gören çocuklarının, artık Ukraynaca dilinde eğitim görmek zorunda kaldığı ve bu durumun da çocukların eğitim hayatına olumsuz etki ettiği verilerine ulaşmışlardır. Ayrıca bu araştırmada birçok ailenin kameralardan çekindiğine dikkat çekilerek, bunun sebebi olarak ise bu ailelerin hala Kırım'da yaşayan akrabalarının bulunduğu ve yapılacak röportajların onlar için bir sorun teşkil edeceğini söylemesi olarak lanse edilmiştir.¹⁶ Yine Euronews çalışanlarının yapmış olduğu bir araştırmada, Kırım'ın ilhakının ardından geçen bir yılın ardından, halkın yüksek bir oranla Rusya'ya bağlanmayı tercih etmesine rağmen sokaklardaki durumun tam olarak sandıktaki gibi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kırım halkının özellikle de ifade özgürlüğü konusunda birçok kısıtlamaya maruz kaldığı ifade edilmiştir.¹⁷ 16 Mart 2015 tarihinde yani Kırım'ın ilhakının birinci yıldönümünde ise Kırım'da büyük çaplı kutlamalar gerçekleşmiştir. Bu kutlamaların yapıldığı esnada Kırım'da yaşayan bir Alman muhabir ile yapılan röportajda bu muhabire "her şey görüldüğü gibi olumlu mu?" diye sorulduğu zaman, durumun böyle olmadığı yanıtı alınmıştır. Kırım'da yaşayan muhabir röportajda: "telefon şebekeleri henüz tam olarak değiştirilmedi bu da kaosa neden oluyor. Telefon kullanımlarındaki zorluklardan dolayı sadece skype üzerinden iletişim kurabiliyoruz. Ana karaya olan doğrudan demiryolları kesildi ve ciddi

¹¹ L'Obs. (2014, 24 Mart). *Crimée: Les Occidentaux et le Japon privent la Russie de G8*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.nouvelobs.com/monde/ukraine-la-revolte/20140324.OBS1068/cree-les-occidentaux-et-le-japon-privent-la-russie-de-g8.html>.

¹² L'Obs. (2014, 26 Mart). *Ukraine: Obama réplique à la Russie, appelle les Européens à se mobiliser*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.nouvelobs.com/monde/20140326.AFP3273/ukraine-obama-replique-a-la-russie-appelle-les-europeens-a-se-mobiliser.html>.

¹³ Tagesschau. (2014, 4 Haziran). *Merkel droht mit neuen Sanktionen*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/inland/merkel3630.html>.

¹⁴ Euractiv. (2015, 8 Nisan). *Russian MP who opposed Crimea annexation stripped of immunity*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/russian-mp-who-opposed-crimea-annexation-stripped-of-immunity/>.

¹⁵ Tagesschau. (2015, 17 Temmuz). *Russland lässt Ponomarev suchen*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/ausland/russland-duma-ponomarev-101.html>.

¹⁶ Euronews. (2014, 21 Kasım). *Savaşın gölgesinde okuyan çocuklar*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://tr.euronews.com/2014/11/21/savasin-golgesinde-okuyan-cocuklar>.

¹⁷ Euronews. (2015, 9 Mart). *Rusya'nın Kırım'ı ilhakının yıldönümü yaklaşıyor*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://tr.euronews.com/2015/03/09/rusyanin-kirimi-ilhakinin-yil-donumu-yaklasiyor>.

derecede tedarik sorunları yaşıyoruz. Tedarik sorunları nedeniyle gıdalar yüzde elli pahalalandı ve ekonomi çöktü. Ayrıca işletmeler kamulaştırıldı ve işadamları yeni yasalar ile boğuşuyor” demiştir.¹⁸ Bu tarz araştırma ve röportajların sayıları gün geçtikçe artmaya devam etmiştir. Kırım’ın ilhakının üzerinden geçen zaman arttıkça da daha önce Kırım’ın Rusya’ya bağlanmasını destekleyen ancak Rusya’nın uyguladığı politikaları görerek bu fikrinden zamanla vazgeçen kişilerle yapılan röportajlar ağırlık kazanmaya başlamıştır.¹⁹ Bu araştırma ve röportajlar ile hedeflenen amaç apaçık bir şekilde Rusya aleyhine bir kamuoyu oluşturmaktır. Diğer oluşturulmaya çalışılan kamuoyu faaliyetlerinden farkı ise bu faaliyetlerin devlet ve örgüt yetkililerini harekete geçirmeye yönelik değil, doğrudan halkı harekete geçirmeye yönelik kamuoyu faaliyetleri olmasıdır.

Batı’nın Rusya aleyhine oluşturmaya çalıştığı kamuoyu faaliyetleri, Kırım’ın ilhakının üzerinden yıllar geçmesine rağmen devam etmiş ve konu güncelliğini daima korumuştur. Örneğin 16 Mart 2017 yılında yani ilhakın üçüncü yıldönümünde ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Mark Toner, Rusya’nın Kırım’ı işgalini bir kez daha kınamış, derhal sona erdirilmesi gerektiğini söylemiş ve Rusya’ya, Kırım Tatarları, etnik Ukraynalılar, Ukrayna yanlısı aktivistler ve gazeteciler için ifade, barışçıl toplanma, örgütlenme ve din özgürlüğü haklarının tekrardan verilmesi için çağrıda bulunmuştur.²⁰

Rusya’nın Kırım’ı ilhak etmesinin ardından oluşturulan en kapsamlı oluşum Kırım Platformu olmuştur. Kırım platformunun açılış zirvesi Ukrayna’nın bağımsızlığının 30. Yıldönümü olan 23 Ağustos 2021 tarihinde Kiev’de yapılmıştır. Bu platform ile Kırım’ın işgalden arındırılması konusunda uluslararası format resmen başlatılmıştır. Kırım platformunun ilk zirvesine katılan 43 ülke, Ukrayna’nın uluslararası kabul görmüş sınırları içinde toprak bütünlüğünün yeniden sağlanması için ortak bir deklarasyona imza atmıştır. Ayrıca Ukrayna’nın Kırım üzerindeki kontrolü tekrardan sağlaması amacıyla Rusya’ya baskı yapmak için siyasi, diplomatik ve kısıtlayıcı yöntemler kullanma niyetlerini beyan etmişlerdir.²¹ Platformun kuruluş zirvesinde Kırım’daki insan hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesi, Kırım’ın militarize edilmesi, Kerç Boğazı ve Azak Denizi’nde serbest seyrüseferin ihlal edilmesi ve Rus vatandaşlarının Kırım’a yeniden yerleştirilmesi kınanmıştır.²² Bu platformun beş temel işlevi bulunmaktadır: Rusya’nın Kırım’ı ilhak girişimini tanımadama politikası, Rusya’ya karşı uluslararası yaptırımların genişletilmesi ve güçlendirilmesi, uluslararası güvenlik, insan hakları ve ilhakın ekonomi ve ekoloji üzerindeki etkisinin araştırılması.²³ Bu platformun kurulmasının en temel sebebi ise Ukrayna’yı destekleyen ve Rusya’ya yaptırım uygulayanları tek bir çatı altında toplamak ve henüz Rusya’ya karşı cephe almamış ülke ve örgütler üzerinde etkili bir kamuoyu baskısı oluşturmaktır. Çünkü bu platform bir nevi, demokrasi ile anti demokrasinin savaşında demokrasi koruyuculuğu niteliği taşımaktadır. Rusya bu duruma karşı çıksa da Batılı devlet ve örgütler bu görüş üzerinden faaliyetlerini yürütmektedir.

RUSYA’NIN KENDİ LEHİNE VE BATI ALEYHİNE YÖNELİK KAMUOYU OLUŞTURMA FAALİYETLERİ

SSCB sonrası dönemde kısıtlı kapasitesini asimetrik yöntemlerle telafi etmeye yönelik Rusya, düşük maliyetli fakat yüksek etki gücüne sahip bilgi savaşı ve dezenformasyon araçlarını stratejik bir unsur olarak benimsemiştir. 1991’den itibaren Ukrayna’daki siyasi süreçleri ve toplumsal algıyı şekillendirmek amacıyla yürütülen bu gürültüsüz operasyonlar, 2014 Kırım ilhakı ve sonrasında Batı’nın karşı kamuoyu baskısına paralel olarak doruk noktasına ulaşmıştır.²⁴ Bu faaliyetler 2014 yılında Kırım’ın ilhak edilmesiyle birlikte, Batı’nın Rusya aleyhine kamuoyu oluşturma faaliyetlerine hız kazandırmasıyla zirveye ulaşarak çok daha sıklaşmıştır.

FSB, SVR ve GRU gibi Rus istihbarat servislerinin koordinasyonunda Ukrayna içerisinde hareket eden *Lugansk-24*, *Novorossia TV*, *AR-TV*, *DNR-TV*, *News-Front*, *Novorossiya Radyosu*, *DNR Radyosu*, *XXI YY.*, *komitet.net.ua*, *rusvesna.su* ve *lugansk-online.info* gibi yerel medya, çevrim içi yayın, radyo, basılı organ ve internet mecraları

¹⁸ Tagesschau. (2015, 16 Mart). *Leben auf der Krim*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/ausland/krim-115.html>.

¹⁹ Euronews. (2015, 28 Eylül). *Rusya ilhakından bir yıl sonra Kırım’da hayat*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://tr.euronews.com/my-europe/2015/09/28/rusya-ya-ilhakindan-bir-yil-sonra-kirim-da-hayat>.

²⁰ Euractiv. (2015, 17 Mart). *Crimea annexation anniversary triggers reactions in US-EU*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/cremea-annexation-anniversary-triggers-reactions-in-us-eu/>.

²¹ The JamesTown Foundation. (2021, 15 Şubat). *Crimea Platform Ukraine’s Initiative to Raise the Costs of Russia’s Occupation*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://web.archive.org/web/20210215222215/https://jamestown.org/program/cremea-platform-ukraines-initiative-to-raise-the-costs-of-russias-occupation/>.

²² Krym Reali. (2020, 24 Aralık). “Krymska platforma” v 2021 rotsi stane epitsentrom hibrydnoi viiny Ukrainy ta Rosii-Kuleba. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://ua.krymr.com/a/news-kuleba-krymska-platforma/31017212.html>.

²³ Slovo i Dilo. (2021, 4 Mart). *U MZS oholosyly napryamky roboty Krymskoi platformy*. Wayback Machine. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://web.archive.org/web/20210304071139/https://www.slovoidilo.ua/2021/03/04/novyna/polityka/mzs-oholosyly-napryamky-roboty-krymskoyi-platformy>.

²⁴ Rietjens, S. (2019). Unraveling Dezenformation, The Case of Malaysia Airlines Flight MH17, *The International Journal of Intelligence, Security and Public Affairs*, 21(3), s.211.

Ukrayna krizi sürecinde bilgi savaşının işlevsel araçları olarak kullanılmıştır. Söz konusu medya ağları üzerinden yürütülen bu hibrit faaliyetler, kamuoyu algısını Rusya lehine şekillendirmeyi ve dezenformasyon operasyonlarını sahada doğrudan dolaşıma sokmayı hedeflemiştir.²⁵ Ukrayna'daki ayrılıkçı medya kanallarının yanı sıra Rusya, uluslararası kamuoyunu yönlendirmek ve küresel algıyı şekillendirmek amacıyla kendi ülkesinde bulunan medya organlarını da stratejik birer araç olarak kullanmaktadır. Bu doğrultuda *Russia Today*, *Sputnik*, *RIA Novosti* ve *Russia Beyond the Headlines* gibi basın-yayın kuruluşlarına 2023 yılı itibarıyla yıllık ortalama 2,62 milyar doları bulan büyük bütçeler ayırarak bilgi savaşı ve nüfuz operasyonlarını küresel ölçekte sürdürmektedir.²⁶

Rusya, 2013 yılından itibaren hem kendi bünyesindeki uluslararası medya araçlarını hem de Ukrayna'daki ayrılıkçı yayın organlarını eş güdümlü biçimde kullanarak kapsayıcı bir bilgi savaşı yürütmektedir. Kırım'ın ilhakı öncesinde Maidan Olayları'nı "CIA destekli barbar bir darbe" olarak sunan dezenformasyon anlatısı, sahadaki Rus yanlısı aktörleri hareket geçirmeyi ve Batı karşıtı toplumsal muhalefeti birleştirmeyi hedeflemiştir.²⁷ Dönemin Rus yanlısı Ukrayna Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç'in ülkeyi terk etmesinin ardından 4 Mart 2014'te Putin, düzenlediği basın toplantısında Kiev'de kurulan yeni yönetimi meşru tanımadığını ilan etmiştir. Batı'nın Rusya Ukrayna'yla savaşıyor açıklamalarına karşı ise "biz asla Ukrayna halkına karşı bir savaş başlatmayız, bizim Ukrayna'daki bütün çabamız bölgedeki Rusları korumaktır"²⁸ diyerek kendi argümanlarını meşrulaştırmaya çalışmıştır. Aynı gün BM Güvenlik Konseyi oturumunda söz alan Rusya'nın BM Daimî Temsilcisi Vitaly Çurkin, görevden uzaklaştırılan Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç'in krizin çözümü adına Rusya'dan resmen askeri müdahale talep ettiğini beyan etmiştir. Çurkin, Yanukoviç'in bu talebini referans göstererek Moskova'nın sahadaki askeri ve siyasi adımlarına uluslararası hukuk nezdinde meşruiyet kazandırmayı hedeflemiştir.²⁹

Kırım referandumunun hemen öncesinde Rusya merkezli RİA Haber Ajansı'na demeç veren Kırım'ın Rus yanlısı Başbakanı Sergey Aksenov, referandum sonrasında Rusça'nın yanı sıra Tatarca'yı da resmi dil ilan etmeyi ve Tatarlara kamu kurumlarında temsil hakkı tanımayı planladıklarını duyurmuştur.³⁰ Rus ekseninden ziyade Ukrayna ve Batı eksenli hareket eden Tatarlara yönelik verilen bu vaatlerin, 16 Mart Kırım referandumu öncesinde bölgedeki toplumsal muhalefeti pasifize etmeye dönük olduğu açıktır. Kırım seçimlerinden önce Yanukoviç'in sürekli olarak Ukrayna'da yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimlerini yasadışı ilan eden açıklamalarda bulunup³¹ Kırım referandumu konusunda tamamen sessiz kalması, Batı'yı darbeci ve Ukrayna düşmanı gibi gösterip aynı zamanda da Rusya'nın Ukrayna üzerindeki faaliyetlerini meşrulaştırmak amacı taşımaktadır.

Kırım referandumunun ardından uluslararası kamuoyunun bu kararı tanınamaması ve akabinde Rusya'nın G-8 üyeliğinin askıya alınması, sahadaki Rus yanlısı ayrılıkçılar nezdinde bir güç kaybı endişesi yaratmıştır. Bilgi savaşı aracılığıyla kendi haklılığını savunan Rusya, masada kaybettiği diplomatik ve siyasi meşruiyeti sahadaki fiili kontrolünü tahkim ederek telafi etme yoluna gitmiştir.³² Bu sayede Rusya'nın karar sonrası Ukrayna'da azalan otoritesi tekrardan tesis edilmiştir. Rusya, Ukrayna'daki psikolojik savaşını kazanmak ve uluslararası kamuoyunu kendi lehine yönlendirmek amacıyla sadece kendi ülkesinde veya Ukrayna'da değil, farklı birçok ülkede de bilgi savaşı ve dezenformasyon faaliyetlerine girişmiştir. 23 Nisan 2014'te gerçekleştirilen ve Rus-Alman sivil toplum örgütleri temsilcilerinin bir araya geldiği "Petersburg Diyalogu" toplantılarına bağımsız temsilciler yerine Kremlin destekli uzmanların katıldığı tespit edilmiştir. Bu durum Rusya'nın sivil toplum zeminini de bilgi savaşının bir parçası olarak kullandığını göstermektedir. Avrupa Dış İlişkiler Konseyi Uzmanı Stefan Meister'in bu durumu sert bir dille eleştirmesi ve toplantılarda baskın bir aktör olan Alexander Rahr'ın özel eğitilmiş bir propaganda figürü olarak değerlendirilmesi, Rusya'nın kamu diplomasisi kanallarını da stratejik söylemlerini yayma aracı haline getirdiğini kanıtlamaktadır.³³

Eylül 2014'te Ukrayna hükümeti, AGİT, Rusya ve ayrılıkçılar arasında imzalanan 12 maddelik Minsk Protokolü, kısa süre içinde yaşanan karşılıklı ihlaller nedeniyle sahada işlevsiz kalmıştır. Anlaşma metninde yer alan "Ukrayna topraklarındaki yasadışı yabancı askerler ve paralı askerler derhal ülkeden çekilmeli" ibaresi taraflarca

²⁵Gusarov, V. (2015, 26 Aralık). Ukrayna'daki bilgi savaşı Rusya'ya kaç mal oluyor?. *InformNapalm*. Erişim tarihi 2 Ocak 2023, <https://informnapalm.org/tr/ukrayna-daki-bilgi-savasi-rusya-ya-kaca-mal-oluyor/>.

²⁶ Aynı yer.

²⁷ Costea, C. A. (2020). Rusya'nın Ukrayna'daki Hibrid Savaşı, *Seta Yayınları*, İstanbul.

²⁸ Hürriyet. (2014, 4 Mart). *Putin: Şu an Ukrayna'ya girmemize gerek yok*. Erişim tarihi 30 Aralık 2022, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/putin-su-an-ukraynaya-girmemize-gerek-yok-ama-25935258>.

²⁹ Hürriyet. (2014, 4 Mart). *Yanukoviç'ten flaş asker talebi*. Erişim tarihi 30 Aralık 2022, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/yanukovicten-flas-asker-talebi-25935179>.

³⁰ TRT Haber. (2014, 17 Mart). *Kırım Tatarlarına büyük vaatler*. Erişim tarihi 30 Aralık 2022, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/kirim-tatarlarina-buyuk-vaatler-120744.html>.

³¹ Riehle, K. P. (2021). Winners and losers in Russia's information war, *Intelligence and National Security*, 36(7), s.1060.

³² Riehle, 2021, s.1061.

³³ Hürriyet. (2014, 23 Nisan). *Ukrayna krizi gölgesinde Petersburg diyalogu*. Erişim tarihi 2 Ocak 2023, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ukrayna-krizi-golgesinde-petersburg-diyalogu-26277661>.

farklı yorumlanmış; Ukrayna ile Batı bu hükmü Rus unsurlarının tahliyesi biçiminde okurken, Rusya ve ayrılıkçılar Ukrayna birliklerinin Donetsk ile Luhansk'tan çekilmesi gerektiği şeklinde değerlendirmiştir.³⁴ Bu yaşanan olay ise taraflar arasındaki ikileme farklı bir başlık açmış ve her iki taraf ta kendi argümanını savunmak için bu konu perspektifinden bilgi savaşı yürütmüştür.

Rusya, Ukrayna üzerindeki müdahalesini meşrulaştırmak ve iç kamusal kararlılığını vurgulamak amacıyla Putin'e yönelik toplumsal desteği ölçen anket verilerini bir kamu diplomasisi ve algı yönetimi unsuru olarak kullanmıştır. Nitekim Rusya merkezli kamu araştırma şirketi Levada Tsenter'in 27 Ağustos 2014 tarihinde kamuoyuna duyurduğu araştırmada, şubat ayında %69 seviyesinde olan Putin'e desteğin %84'e yükseldiği ilan edilmiştir.³⁵ Kırım'ın ilhakının ardından Putin'e yönelik toplumsal desteğin pozitif yönde yükselmesi, Ukrayna üzerinde ciddi bir psikolojik baskı unsuru oluştururken sahadaki ayrılıkçı aktörlerin motivasyonunu artırmıştır. Benzer şekilde, 4 Ekim 2014 tarihindeki Letonya Parlamento seçimlerini Rus azınlığı temsil eden Soglasia partisinin zaferle tamamlaması Moskova tarafından stratejik bir kazanım olarak sunulmuş ve mevzubahis sandık başarısı, Rusya'nın Ukrayna krizindeki tutumunun uluslararası alandaki meşruiyet kanıtı olarak işlenmiştir.³⁶

Kırım'ın ilhakı ve Doğu Ukrayna'da Luhansk ile Donetsk Halk Cumhuriyetleri'nin bağımsızlık ilanları bir yıl gibi kısa bir sürede tamamlansa da bu fiilî durumun kalıcılık kazanması uzun süreli bir bilgi savaşı ve dezenformasyon stratejisini zorunlu kılmıştır. Nitekim Rusya, ilhak sonrasındaki süreçte hem Ukrayna toplumundaki direnci kırmak hem de uluslararası kamuoyuna yeni statükoyu benimsetmek amacıyla algı operasyonlarını aralıksız sürdürmüştür. Bu doğrultuda Vladimir Putin, 2016 yılında Suriye krizini araçsallaştırarak Esad'a *“artık masaya otur Rusya sonsuza kadar senin için savaşamaz”* çağrısında bulunurken; Batı'ya ise *“2014'te Ukrayna'da yaptığımız gibi barışçıl bir uzlaşma masasının Suriye'de de kurulmasını istiyoruz”* mesajını vererek Kırım'daki fiilî müdahalesini diplomatik bir uzlaşma ve barış zemini olarak sunmayı hedeflemiştir.³⁷ Putin bu ve benzeri söylemsel hamlelerle hem küresel ölçekte hem de Ukrayna özelinde Rusya'yı barışçıl ve diplomatik çözümleri önceleyen bir aktör olarak konumlandırmaya çalışmıştır. Bu çerçevede Moskova, Kırım'ın ilhakının öncesinde, esnasında ve sonrasındaki süreçte Batı'nın oluşturduğu karşıt söylemleri kıırarak uluslararası kamuoyunu kendi stratejik anlatısı doğrultusunda şekillendirmeyi amaçlayan kesintisiz bir algı yönetimi stratejisi izlemiştir.

SONUÇ

Rusya-Ukrayna arasındaki ihtilaflar dar anlamda bu iki devlet arasında gibi görünse de geniş anlamda bakılması durumunda asıl ihtilafın Batı ile Rusya arasında olduğu aşikârdır. Bağımsızlığının ilk gününden bu yana Batı ile Rusya arasında kalan Ukrayna özellikle 2013 yılında başlayan Maidan olayları ile yönünü tamamen Batı'ya çevirerek, Batı ile Rusya arasındaki ilişkilerin daha da gerginleşmesine neden olmuştur. Bu gerginlik birçok alanda meydana gelirken, karşı tarafın aleyhine kamuoyu oluşturma çabaları bu gerginlik süresince önemli bir işlev görmektedir. Batı grubunun öncüsü olan ABD, Fransa, Almanya, İngiltere gibi devletler Rusya-Ukrayna ihtilafında Rusya'ya geri adım attırmak ve istenilen dış politika davranışlarını sergilemesine yönlendirmek amacıyla daima kamuoyu faaliyetleri yürütmüştür. Zaten 21. Yüzyıl şartları gereği zorla ilhak durumu birçok ülke tarafından kabul görmediği için bu devletlerin Rusya aleyhine kamuoyu oluşturmaları çok da zor olmamıştır. Ancak Rusya'nın kendi lehine kamuoyu oluşturmaları oldukça zor olmuştur. Çünkü küresel çapta kabul görmüş etik ve normların tamamına yakını ihlal eden Kırım'ın ilhakı olayı üzerinde kendi argümanlarını desteklemek, birçok ülke tarafından baştan hatalı olarak kabul edilerek, Rusya'nın kamuoyu oluşturma çabalarına ön yargılı olarak bakılmıştır.

Rusya-Ukrayna ihtilafında hiç kamuoyu oluşturma faaliyeti olmasa bile, demokratik devletlerin tamamına yakını bu senaryo karşısında Ukrayna lehine tavır almıştır. Böyle bir durumda Batılı devletlerin kamuoyu oluşturma faaliyetleri gereksizmiş gibi görünse de bazı işlevlerin yerine getirilmesi bakımından hayati rol oynamıştır. Bu işlevler: ihtilaf karşısında nötr davranan devletleri etkilemek, Ukrayna lehine düşüncelere sahip ancak Rusya'dan çeken devletlere güvence verilmesi ve cesaretlendirilmesi, ihtilafa askeri yönden dahil olmasa bile geleneksel ve yeni medya aracılığı ile Ukrayna'ya destek sağlanması için ortam hazırlama, Rusya'nın şuan tehdit oluşturmadığı ancak ileride tehdit oluşturmaları muhtemel devletleri kesin bir şekilde Batı bloğuna çekme, ilk etapta Rusya'ya yaptırımlara katılmayan devletleri yaptırım uygulaması konusunda teşvik etme gibi birçok işlevin sayısı artırılarak devam ettirilebilir. Bu faaliyetler Rusya üzerinde küresel baskı oluşmasına zemin hazırlamış ve Rusya'nın birçok alanda kısıtlanmasına neden olmuştur.

³⁴NATO. (2014, 4 Mart). *Situation in Ukraine*. Erişim tarihi 2 Ocak 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/events_107755.htm.

³⁵ Hürriyet. (2014, 28 Ağustos). *Putin ilk defa yüzde üç kaybetti*. Erişim tarihi 28 Aralık 2022, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/putin-ilk-defa-yuzde-uc-kaybetti-27091636>.

³⁶ Riehle, 2021, s.1061.

³⁷ Yakın Doğu Haber. (2016, 15 Mart). *Rusya Suriye'den neden çekiliyor?* Erişim tarihi 2 Ocak 2023, https://www.ydh.com.tr/HD14507_rusya-suriyeden-neden-cekiliyor-.html.

Rusya, kendi aleyhine oluşan kamuoyu karşısında büyük zorluklar yaşamış olsa da kendi lehine kamuoyu oluşturma faaliyetlerine girişerek, bu ihtilafta kendi etrafında destekçi toplamaya çalışmaktan da geri kalmamıştır. Rusya'nın kamuoyu faaliyetleri küresel çapta etki sağlamamış olsa da yer yer kazanımlar elde etmiştir. Bu çalışmanın yapıldığı yıl itibariyle Ukrayna'nın hala AB ve NATO üyesi olmadığı göz önüne alınırsa, Rusya'nın kamuoyu faaliyetlerinin önemi daha iyi anlaşılacaktır. Çünkü Rusya-Ukrayna ihtilafında net bir şekilde NATO ve AB Ukrayna'yı destekliyor olsa da Rusya'nın kamuoyu oluşturma gibi birçok faaliyeti sebebiyle henüz Ukrayna'yı üyeliğe almaya cesaret edememişlerdir.

Rusya'nın kamuoyu oluşturma faaliyetlerini göz önüne almadan doğrudan Batı kamuoyunun Kırım'ı ilhak sürecine bakmamız durumunda ise oluşan kamuoyunun neticeye hiçbir etki sağlamadığı apaçık görülmektedir. Çünkü 2014 yılında ilhak edilen Kırım 2026 yılı itibariyle hala Rusya'nın kontrolü altındadır. Rusya birçok aktör tarafından yaptırımlara maruz kalmasına rağmen, Kırım'ı hala bırakmamış ve hatta 2022 yılının şubat ayında Ukrayna'ya yönelik kapsamlı bir savaş başlatmıştır. Bu savaş ile birlikte Ukrayna'nın dört bölgesini (Donetsk, Luhansk, Zaporijya, Herson) daha ilhak etmiştir. Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesinin ardından Rusya aleyhine oluşturulan kamuoyu faaliyetleri kesintisiz bir şekilde ve hatta artarak devam etmesine rağmen Rusya'nın bu savaşı açabilmesi, açıkça bu kamuoyu faaliyetlerinin Rusya üzerinde etkisinin kısıtlı kaldığını göstermektedir. Demokratik devletler üzerinde etkisi oldukça geniş olan kamuoyunun, Rusya gibi totaliter bir ülke karşısında etkisi kısıtlı olarak kalmış ve böyle bir durum da küresel kamuoyunun etki gücünün sorgulanmasının önünü açmıştır. Çünkü 2. Dünya Savaşı'ndan sonra barış için birçok uluslararası örgüt kurulmuş, barış antlaşmaları imzalanmış, ülkelerin çoğu demokratik yönetimlere geçmiş, insan hakları değer kazanmış olsa da tabiri caizse bütün dünya Rusya aleyhine kamuoyu oluşturmuş olmasına rağmen ne 2014'teki ilhakı ne de 2022'deki savaşı engelleyememiştir.

Sonuç olarak, bilgi savaşı ve dezenformasyon faaliyetleri kapsamında tarafların inşa etmeye çalıştığı söylemsel ve algısal dinamikler, Rusya-Ukrayna krizini şekillendiren sert güç unsurlarına nazaran ikincil bir etkiye sahip görünse de krizin seyrini ve meşruiyet zeminini belirlemede göz ardı edilemeyecek bir işlev üstlenmiştir. Dolayısıyla asimetrik araçların ve bilgi savaşının, Rusya-Ukrayna çatışmasının bütüncül analizinde kritik bir inceleme alanı olarak ele alınması elzemdir. Bu doğrultuda mevcuttaki bulguların; aktör, mecra ve zaman aralığı kısıtlamaları dâhilinde ampirik ve metodolojik açıdan sınırlandırılarak ölçülebilir bir çerçeveye oturtulması, konunun akademik alandaki analitik gücünü artıracaktır. Bu yönüyle mevcut çalışmanın, özellikle hibrit savaş, dezenformasyon operasyonları ve kamu diplomasisi ekseninde yürütülecek gelecek akademik araştırmalara yöntemsel ve kuramsal bir zemin sunarak öncülük edeceği aşikardır.

KAYNAKÇA

- Costea, C. A. (2020). Rusya'nın Ukrayna'daki Hibrid Savaşı, *Seta Yayınları*, İstanbul.
- Euractiv. (2014, 10 Mart). *Russia tightens grip on Crimea despite Western warnings*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/russia-tightens-grip-on-crimea-despite-western-warnings/>.
- Euractiv. (2014, 20 Mart). *Anxiety grows in Europe as Transnistria asks for Russian annexation*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/anxiety-grows-in-europe-as-transnistria-asks-for-russian-annexation/>.
- Euractiv. (2015, 17 Mart). *Crimea annexation anniversary triggers reactions in US-EU*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/crimea-annexation-anniversary-triggers-reactions-in-us-eu/>.
- Euractiv. (2015, 8 Nisan). *Russian MP who opposed Crimea annexation stripped of immunity*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/russian-mp-who-opposed-crimea-annexation-stripped-of-immunity/>.
- Euronews. (2014, 21 Kasım). *Savaşın gölgesinde okuyan çocuklar*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://tr.euronews.com/2014/11/21/savasin-golgesinde-okuyan-cocuklar>.
- Euronews. (2015, 28 Eylül). *Rusya ilhakından bir yıl sonra Kırım'da hayat*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://tr.euronews.com/my-europe/2015/09/28/rusya-ya-ilhakindan-bir-yil-sonra-kirim-da-hayat>.
- Euronews. (2015, 9 Mart). *Rusya'nın Kırım'ı ilhakının yıldönümü yaklaşıyor*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://tr.euronews.com/2015/03/09/rusyanin-kirimi-ilhakinin-yil-donumu-yaklasiyor>.
- Gusarov, V. (2015, 26 Aralık). Ukrayna'daki bilgi savaşı Rusya'ya kaç mal oluyor?. *InformNapalm*. Erişim tarihi 2 Ocak 2023, <https://informnapalm.org/tr/ukrayna-daki-bilgi-savasi-rusya-ya-kaca-mal-oluyor/>.
- Hürriyet. (2014, 23 Nisan). *Ukrayna krizi gölgesinde Petersburg diyalogu*. Erişim tarihi 2 Ocak 2023, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ukrayna-krizi-golgesinde-petersburg-diyalogu-26277661>.

- Hürriyet. (2014, 28 Ağustos). *Putin ilk defa yüzde üç kaybetti*. Erişim tarihi 28 Aralık 2022, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/putin-ilk-defa-yuzde-uc-kaybetti-27091636>.
- Hürriyet. (2014, 4 Mart). *Putin: Şu an Ukrayna'ya girmemize gerek yok*. Erişim tarihi 30 Aralık 2022, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/putin-su-an-ukraynaya-girmemize-gerek-yok-ama-25935258>.
- Hürriyet. (2014, 4 Mart). *Yanukoviç'ten flaş asker talebi*. Erişim tarihi 30 Aralık 2022, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/yanukovicten-flas-asker-talebi-25935179>.
- Krym Realii. (2020, 24 Aralık). *"Krymska platforma" v 2021 rotsi stane epitsentrom hibrydnoi viiny Ukrainy ta Rosii-Kuleba*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://ua.krymr.com/a/news-kuleba-krymska-platforma/31017212.html>.
- L'Obs. (2014, 12 Mart). *L'Occident met en garde Poutine contre une annexion de la Crimée*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.nouvelobs.com/topnews/20140312.AFP2082/l-occident-met-en-garde-poutine-contre-une-annexion-de-la-crimee.html>.
- L'Obs. (2014, 15 Mart). *Des dizaines de milliers de manifestants à Moscou contre l'annexion de la Crimée*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.nouvelobs.com/monde/20140315.AFP2376/des-dizaines-de-milliers-de-manifestants-a-moscou-contre-l-annexion-de-la-crimee.html>.
- L'Obs. (2014, 24 Mart). *Crimée: Les Occidentaux et le Japon privent la Russie de G8*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.nouvelobs.com/monde/ukraine-la-revolte/20140324.OBS1068/crimee-les-occidentaux-et-le-japon-privent-la-russie-de-g8.html>.
- L'Obs. (2014, 26 Mart). *Ukraine: Obama réplique à la Russie, appelle les Européens à se mobiliser*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.nouvelobs.com/monde/20140326.AFP3273/ukraine-obama-replique-a-la-russie-appelle-les-europeens-a-se-mobiliser.html>.
- NATO. (2014, 4 Mart). *Situation in Ukraine*. Erişim tarihi 2 Ocak 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/events_107755.htm.
- Politico. (2014, 18 Mart). *Crimea crisis to overshadow EU summit*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.politico.eu/article/crimea-crisis-to-overshadow-eu-summit/>.
- Radio Free Europe Radio Liberty. (2013, 17 Temmuz). *Interview: Romanian president says Moldova should decide own path*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.rferl.org/a/romanian-basescu-moldova-transdniester/25049122.html>.
- Riehle, K. P. (2021). Winners and losers in Russia's information war, *Intelligence and National Security*, 36(7), s.1057-1064.
- Rietjens, S. (2019). Unraveling Dezenformation, The Case of Malaysia Airlines Flight MH17, *The International Journal of Intelligence, Security and Public Affairs*, 21(3), s.195-218.
- Slovo i Dilo. (2021, 4 Mart). *U MZS oholosyly napryamky roboty Krymskoi platformy*. Wayback Machine. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://web.archive.org/web/20210304071139/https://www.slovoidilo.ua/2021/03/04/novyna/polityka/mzs-oholosyly-napryamky-roboty-krymskoyi-platformy>.
- Stöber, S. (2014, 22 Mart). *Ein kühl berechnetes Spiel*. Tagesschau. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/ausland/russischeausussenpolitik100.html>.
- Tagesschau. (2014, 11 Mart). *EU hebt Zollschränken für Kiev auf*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/ausland/ukraine-konflikt122.html>.
- Tagesschau. (2014, 4 Haziran). *Merkel droht mit neuen Sanktionen*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/inland/merkel3630.html>.
- Tagesschau. (2015, 16 Mart). *Leben auf der Krim*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/ausland/krim-115.html>.
- Tagesschau. (2015, 17 Temmuz). *Russland lässt Ponomarew suchen*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://www.tagesschau.de/ausland/russland-duma-ponomarew-101.html>.
- TASS. (2014, 27 Şubat). *Russian tourists stopped booking tours to Ukraine over instability*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://tass.com/world/721267>.

The JamesTown Foundation. (2021, 15 Şubat). *Crimea Platform Ukraine's Initiative to Raise the Costs of Russia's Occupation*. Erişim tarihi 3 Ocak 2023, <https://web.archive.org/web/20210215222215/https://jamestown.org/program/crimea-platform-ukraines-initiative-to-raise-the-costs-of-russias-occupation/>.

TRT Haber. (2014, 17 Mart). *Kırım Tatarlarına büyük vaatler*. Erişim tarihi 30 Aralık 2022, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/kirim-tatarlarina-buyuk-vaatler-120744.html>.

Yakın Doğu Haber. (2016, 15 Mart). *Rusya Suriye'den neden çekiliyor?* Erişim tarihi 2 Ocak 2023, https://www.ydh.com.tr/HD14507_rusya-suriyeden-neden-cekiliyor-.html